

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ
З ЕТИКИ
5-6 класи НУШ**

Нормативно-методична основа: наказ МОН України від 04.05.2026 № 722; наказ МОН України від 14.08.2026 № 1427; Державний стандарт базової середньої освіти (соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь); практичний путівник МОН «Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь: як оцінювати в НУШ» (2025); чинні модельні навчальні програми «Етика. 5-6 класи».

Навчальний предмет «Етика» у 5-6 класах реалізує вимоги соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі. Предметні критерії нижче є методичною деталізацією загальних критеріїв наказу МОН № 722 та мають застосовуватися з урахуванням очікуваних результатів конкретної модельної / навчальної програми.

КЛЮЧОВИЙ НЮАНС ГР: для предмета «Етика» не потрібно механічно оцінювати всі три галузеві ГР. Офіційні рекомендації МОН пропонують оцінювання курсів соціального, емоційного та етичного спрямування, зокрема «Етики», за четвертою групою результатів Державного стандарту, яка відповідає ГР3 галузевих критеріїв - «Добробут. Підприємливість та етична поведінка для поліпшення добробуту». Отже в цьому документі предметна ГР для «Етики» - ГР3.

Предмет «Етика» за чинними модельними програмами є курсом 5-6 класів. Для 7-9 класів можуть реалізовуватися інші курси морального, соціально-емоційного чи етичного спрямування; їхні ГР слід визначати за відповідною програмою.

1. ЗАГАЛЬНІ ПРЕДМЕТНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Під час визначення бала враховують п'ять інтегрованих показників наказу № 722: когнітивні процеси, навчальну діяльність, самостійність, комунікацію та взаємодію, частоту й стабільність вияву сформованих умінь. Для етики це насамперед розуміння морально-етичних понять, аналіз моральних ситуацій і дилем, аргументований вибір, прогнозування наслідків, повага до людської гідності, конструктивний діалог, співпраця, рефлексія та здатність застосовувати етичні критерії у змодельованих життєвих ситуаціях.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву умінь
1 / початковий	Розпізнає окремі знайомі етичні слова або очевидні приклади поведінки, але не пояснює їх значення й наслідки.	Виконує лише окрему найпростішу дію за прямим зразком: називає вчинок, обирає очевидний варіант із двох, повторює готове правило.	Працює лише за постійної покрокової допомоги; власне судження майже не формулює.	Відповідає окремими словами чи короткими фразами; до обговорення долучається після спонукання, потребує нагадування про правила поважного спілкування.	Уміння виявляються поодинокі, лише у дуже знайомих ситуаціях і за значної підтримки.
2 / початковий	Називає окремі поняття (добро, відповідальність, повага, чесність тощо), розпізнає очевидний	За зразком знаходить простий мотив або наслідок вчинку, виконує частину завдання з аналізу ситуації.	Потребує постійної інструкції й корекції; самостійно обрати спосіб роботи ще не може.	Дає коротку відповідь на пряме запитання, вислуховує інших із допомогою вчителя, у групі виконує просту	Уміння проявляються епізодично в знайомих ситуаціях.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву умінь
	приклад моральної / неморальної поведінки за підказкою.			доручену дію.	
3 / початковий	Відтворює частину змісту вивчених понять, розрізняє прості приклади чеснот, правил, відповідальної та безвідповідальної поведінки.	За алгоритмом описує нескладну ситуацію: хто діяв, що сталося, який можливий наслідок; формулює простий висновок із допомогою.	Після пояснення може завершити типові завдання; потребує допомоги в аргументації.	Формулює просте ставлення, бере участь у парній / груповій роботі за чітко визначеною роллю.	Уміння час від часу виявляються у знайомих навчальних ситуаціях.
4 / середній	Відтворює основний зміст вивчених етичних понять, розрізняє мотив, вчинок і наслідок у типовому прикладі.	За запропонованим планом аналізує просту моральну ситуацію, добирає доречне правило або ціннісний орієнтир.	Частину типового завдання виконує самостійно, але потребує ситуативної допомоги для пояснення вибору.	Висловлює власну думку простими реченнями, дотримується базових правил діалогу за нагадування.	Уміння виявляються переважно в типових ситуаціях, але ще нестабільно.
5 / середній	Пояснює прості взаємозв'язки між цінністю, нормою, мотивом, вчинком і наслідком; наводить доречний приклад.	Порівнює два варіанти поведінки, визначає можливі наслідки, обирає один із них і наводить один-два аргументи.	Самостійно виконує значну частину типового завдання; звертається по допомогу під час складнішого обґрунтування.	Бере участь у дискусії, реагує на думку іншого, виконує роль у групі, намагається формулювати незгоду коректно.	У типових ситуаціях уміння проявляються періодично.
6 / середній	Застосовує вивчені поняття до знайомих життєвих кейсів, визначає кілька причин або наслідків, бачить просту суперечність інтересів.	Самостійно аналізує типовий кейс за схемою «ситуація - мотиви - варіанти - наслідки - рішення», робить логічний висновок.	Потребує допомоги лише на окремих етапах; може перевірити власну відповідь за критеріями.	Підтримує діалог, ставить уточнювальні запитання, висловлює незгоду без приниження іншого, конструктивно працює в групі.	У знайомих ситуаціях уміння виявляються достатньо регулярно.
7 / достатній	Пояснює морально-етичну проблему з опорою на поняття гідності, справедливості, відповідальності, поваги, свободи,	Порівнює кілька рішень, прогнозує наслідки для різних учасників, аргументує вибір і пропонує спосіб запобігти конфлікту чи шкоді.	Переважно самостійно планує виконання типового завдання та коригує його після зворотного зв'язку.	Аргументовано висловлюється, слухає альтернативні позиції, виконує роль у групі та сприяє домовленості.	Сформовані уміння стабільно виявляються в типових навчальних ситуаціях.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву умінь
	чесності, толерантності; розрізняє факт і оцінне судження.				
8 / достатній	Порівнює різні моральні позиції, бачить конфлікт цінностей або інтересів, пояснює, чому одна й та сама ситуація може мати різні інтерпретації.	Аналізує моральну дилему, добирає критерії для оцінювання рішень, аргументує можливі компроміси, враховує гідність і права учасників.	Самостійно організовує роботу, добирає доречний спосіб представлення висновку, здійснює рефлексію.	Конструктивно дискутує, ставить запитання до аргументів, визнає право на іншу обґрунтовану думку, допомагає групі дотримуватися правил взаємодії.	Уміння стабільно проявляються в більшості типових і частині змінених ситуацій.
9 / достатній	Аналізує складнішу етичну ситуацію з кількома учасниками та суперечливими інтересами, виявляє упередження, стереотип або маніпулятивний аргумент.	Будує послідовну аргументацію, зіставляє альтернативні рішення, прогнозує коротко- і довгострокові наслідки, обґрунтовує відповідальне рішення.	Самостійно працює з типовими та окремими нетиповими завданнями, перевіряє логіку власних міркувань.	Ініціює змістовне обговорення, коректно реагує на заперечення, уміє перефразувати позицію після переконливих аргументів.	Уміння постійно виявляються в типових і дедалі частіше - у нових ситуаціях.
10 / високий	Узагальнює етичні поняття та принципи, розрізняє моральну норму, особисту вподобаність, соціальну домовленість і правову вимогу; пояснює багатофакторність морального вибору.	Самостійно розв'язує складні моральні кейси, формулює критерії оцінювання, добирає докази, пропонує кілька обґрунтованих стратегій і оцінює їх наслідки.	Планує діяльність, самостійно добирає ресурси, здійснює самоконтроль та коригування.	Веде аргументовану дискусію, підтримує безпечний і поважний простір, допомагає групі відокремлювати аргументи від особистих оцінок людей.	Уміння систематично проявляються в типових і більшості нетипових навчальних ситуацій.
11 / високий	Критично оцінює суперечливі моральні твердження, виявляє логічні помилки, стереотипи та приховані припущення, враховує контекст і перспективи різних учасників.	Розробляє аргументоване рішення складної дилеми, передбачає ризики, можливі заперечення й небажані наслідки, пропонує способи їх мінімізації.	Самостійно визначає стратегію роботи, оцінює якість власної аргументації та обґрунтовує внесені зміни.	Фасилітує конструктивний діалог, синтезує різні позиції, пропонує взаємоприйнятні рішення без примусу до єдиної особистої думки.	Уміння стабільно та гнучко виявляються в типових і нетипових ситуаціях.
12 / високий	Системно й критично	Самостійно моделює або	Повністю самостійно	Ініціює інклюзивну,	Уміння системно,

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву умінь
	осмислює складні моральні проблеми, поєднує етичні поняття, принципи людської гідності, відповідальності, справедливості, свободи та поваги до різноманіття; формулює самостійні висновки.	аналізує нестандартну дилему, визначає критерії, зіставляє альтернативи, оцінює наслідки для всіх сторін, створює переконливу доказову позицію та вказує межі її застосування.	організовує діяльність, здійснює глибоку рефлексію й визначає напрями вдосконалення власного способу мислення.	аргументовану й етично безпечну взаємодію, допомагає групі працювати з розбіжностями, не допускаючи приниження, тиску чи дискримінації.	стабільно й усвідомлено переносяться на нові, складні та невизначені навчальні ситуації.

2. ГРЗ. ДОБРОБУТ. ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ ТА ЕТИЧНА ПОВЕДІНКА ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ДОБРОБУТУ

Для предмета «Етика» ця група є предметною рамкою оцінювання. У центрі - морально-етичне мислення, відповідальний вибір, повага до людської гідності, доброчесність, взаємодія, співпраця, доброзичливість, толерантність, конструктивне врегулювання конфліктів, турбота про спільне благо, відповідальне ставлення до власних і спільних ресурсів, ініціативність та етичні аспекти участі в житті спільноти.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГРЗ з етики
1 / початковий	За значної допомоги розпізнає окремий етичний термін або очевидний приклад вчинку; не може самостійно пояснити мотив, наслідок чи значення моральної норми.
2 / початковий	За підказкою відрізняє очевидно поважну / неповажну, відповідальну / безвідповідальну поведінку; називає одне знайоме правило або чесноту, але майже не обґрунтовує.
3 / початковий	За зразком описує простий вчинок, називає його можливий мотив або наслідок, формулює коротке судження про поведінку з опорою на готовий етичний критерій.
4 / середній	Пояснює зміст базових етичних понять у знайомих ситуаціях, визначає основний мотив і наслідок вчинку, застосовує просте правило поважної взаємодії.
5 / середній	Порівнює два варіанти поведінки, наводить один-два аргументи на користь відповідальнішого рішення, визначає, як воно може вплинути на себе та інших.
6 / середній	Самостійно аналізує типовий моральний кейс, розрізняє мотив, дію та наслідок, пояснює роль відповідальності, поваги, чесності чи справедливості, пропонує конструктивне рішення.
7 / достатній	Застосовує кілька етичних критеріїв до життєвої ситуації, враховує інтереси й гідність різних учасників, прогнозує наслідки, аргументує відповідальний вибір і конструктивну взаємодію.
8 / достатній	Аналізує моральну дилему з різними позиціями, пояснює конфлікт цінностей / інтересів, розпізнає стереотипи чи упередження, добирає аргументи й пропонує компроміс без порушення гідності інших.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГРЗ з етики
9 / достатній	Критично зіставляє альтернативні рішення, оцінює коротко- і довгострокові наслідки, обґрунтовує власне судження доказами, виявляє маніпулятивні твердження та пропонує спосіб відповідальної дії у спільноті.
10 / високий	Системно аналізує складну етичну проблему, самостійно визначає критерії оцінювання, пояснює суперечності між цінностями, правами, інтересами й відповідальністю, створює обґрунтований план дії або соціально корисної ініціативи.
11 / високий	Критично оцінює неоднозначні позиції, виявляє логічні помилки, упередження та приховані припущення, передбачає заперечення й ризики, аргументовано коригує власну позицію та пропонує етично прийнятні альтернативи.
12 / високий	Самостійно здійснює комплексний етичний аналіз нестандартної дилеми, інтегрує принципи гідності, справедливості, свободи, відповідальності, доброчесності й поваги до різноманіття, створює доказове рішення з урахуванням усіх сторін, наслідків і меж застосування.

3. ЩО САМЕ МОЖНА ОЦІНЮВАТИ НА УРОКАХ ЕТИКИ	
Об'єкт оцінювання	Що враховуємо
Етичні поняття й категорії	Розуміння і доречне застосування понять: мораль, норма, цінність, чеснота, гідність, свобода, відповідальність, совість, справедливість, доброчесність, толерантність, емпатія, альтруїзм, конфлікт, етикет тощо.
Моральна ситуація / дилема	Визначення учасників, мотивів, інтересів, цінностей і суперечностей; пошук альтернатив; прогнозування наслідків; аргументований вибір.
Аргументація	Логічність, обґрунтованість, доречність прикладів, здатність відрізнити факт від судження, бачити слабкі місця аргументів і коректно переглядати позицію.
Комунікація й співпраця	Уміння слухати, ставити уточнювальні запитання, висловлювати незгоду без приниження, працювати в парі / групі, домовлятися, конструктивно врегульовувати суперечності.
Рефлексія	Здатність пояснити, чому обрано певне рішення, які можливі наслідки, що було складним у міркуванні, які аргументи вплинули на перегляд позиції.
Проекти й соціальні ініціативи	Етичність мети та засобів, реалістичність плану, відповідальність за спільний результат, урахування потреб інших, добровільність участі, безпечність і повага до гідності.
Робота з інформацією	Критична оцінка прикладів із медіа / соцмереж, розпізнавання стереотипів, мови ворожнечі, маніпулятивних суджень; коректне використання джерел без персональних атак.

4. ПРИНЦИПОВІ МЕТОДИЧНІ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ
1. Оцінюється не «моральність дитини» і не відповідність особистої думки поглядам учителя, а досягнутий навчальний результат: розуміння понять, якість аналізу, аргументації, взаємодії та рефлексії.

2. Не можна знижувати бал за іншу світоглядну, релігійну або нерелігійну позицію, якщо висловлювання не порушує гідності інших і учень / учениця аргументує думку в межах навчального завдання.
3. Не слід вимагати особистих зізнань про сімейні конфлікти, травматичний досвід, релігійні переконання, матеріальне становище, стан здоров'я чи інші приватні обставини. Для оцінювання варто використовувати нейтральні або змодельовані кейси.
4. Емпатія, доброзичливість, чесність чи інші цінності не оцінюються як приховані внутрішні якості. Оцінювати можна лише доступні спостереженню навчальні прояви: коректність взаємодії, здатність врахувати позицію іншого, аргументувати наслідки тощо.
5. Особиста незгода з героєм кейсу, правилом чи думкою однокласника не є помилкою сама по собі. Вищий бал визначають не «правильні» погляди, а глибина, логіка, етична чутливість і обґрунтованість міркування.
6. У дискусіях оцінюють аргументи, а не красномовство, темперамент або активність як таку. Тиха або письмова форма відповіді може демонструвати той самий рівень результату.
7. Для учнів з ООП способи демонстрації результату, темп, обсяг тексту, форма відповіді й комунікації адаптують відповідно до індивідуальних потреб без зниження сутнісного змісту очікуваного результату.

5. ОРІЄНТИРИ ДЛЯ ВИДІВ ОЦІНЮВАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Вид завдання	Ключові критерії
Усна відповідь / дискусія	Розуміння проблеми, аргументи, доречність понять, уміння реагувати на заперечення, повага до співрозмовника.
Аналіз кейсу	Виявлення моральної проблеми, мотивів та інтересів, альтернатив, наслідків, критеріїв і обґрунтованого рішення.
Етичне есе / рефлексивний текст	Самостійність думки, логіка, структура, доказовість, робота з контраргументом; мовні помилки не повинні механічно переважати зміст етичного міркування.
Рольова / ситуаційна вправа	Доречність обраної стратегії, дотримання меж і гідності, здатність вести діалог та шукати конструктивний вихід.
Проект	Етичність мети та способів, планування, співпраця, відповідальність, реалістичність, користь для спільноти, рефлексія результату.
Тестові завдання	Доцільні для перевірки термінів, фактів і базового розуміння, але не можуть самі повноцінно виміряти аргументацію, моральне міркування та взаємодію.

Методична примітка: ці критерії не є дослівною таблицею з наказу МОН № 722. Це предметна деталізація загальних критеріїв, побудована на основі чинної нормативної рамки, галузевих рекомендацій МОН та специфіки модельних програм «Етика. 5-6 класи».

6. НОРМАТИВНА ТА МЕТОДИЧНА ОСНОВА

1. Наказ МОН України від 04.05.2026 № 722 - система та загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів.
2. Наказ МОН України від 14.08.2026 № 1427 - рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 5-9 класів.
3. Державний стандарт базової середньої освіти, додаток 16 - соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь.
4. Практичний путівник МОН «Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь: як оцінювати в НУШ» (2025) та чинні модельні програми «Етика. 5-6 класи». Путівник відносить «Етику» до курсів, які оцінюють за четвертою групою ДСБСО, що відповідає ГРЗ галузевих критеріїв.